

Referatsak

Dato: 30.03.2022
Saksnummer: 22/11218-1
Deres ref.: Deres ref

Planlagt behandling i følgende utvalg:	Sak nr.:	Møtedato:
Finnøy kommunedelsutvalg		03.05.2022
Utvalg for miljø og utbygging		18.05.2022
Rennesøy kommunedelsutvalg		24.05.2022

Tilskudd til turstier på privat grunn

Sammendrag

Tilrettelegging for friluftsliv er et godt folkehelseiltak. Fysisk aktivitet i vakre omgivelser reduserer stress og kan forebygge alvorlig sykdom. I kommunedelene Finnøy og Rennesøy er det et nettverk av turstier i vakre kulturlandskap – av nasjonal klasse. Områdene er for det meste privat eid, og aktivt landbruk er en forutsetning for vedlikehold av det vakre kulturlandskapet. For å sikre at områdene er tilgjengelige for turgåere ønsker kommunen å gi en kompensasjon for eventuell ulempe dette medfører for landbruksdrifta.

I handlings- og økonomiplan 2022 – 2025 er det satt av kr 2,5 mill. årlig til tiltak i Grønn plan. Av disse midlene har direktøren satt av kr 500 000,- til tilskudd for tilrettelegging for friluftsliv og naturmangfold på privat grunn. I første omgang vil denne summen bli brukt som tilskudd til tilrettelegging for turstier over private landbruksområder. Utmark vil bli prioritert, da landbruksdirektoratet gir støtte til turstier på innmark via regionalt miljøprogram (RMP). Foreløpig sats for tilskuddet vil være fire kroner per meter – utbetaling vil avhenge av hvor mange som søker om støtte. Det vil stilles krav før utbetaling av tilskudd, blant annet at det inngås en avtale om tursti med kommunen med minimum ti års varighet. Se mal som er utgangspunkt for slike avtaler vedlagt saken (vedlegg 1).

Bakgrunn for saken

Hvorfor friluftsliv?

Fysisk aktivitet bidrar positivt til konsentrasjon og hukommelse, i tillegg motvirker det både depresjon og demens. Det å bevege seg, særlig i naturen, forebygger stress og utbrenthet, og er noe av det beste man kan gjøre for god hjernehelse. Kombinasjonen av fysisk aktivitet og naturopplevelse gir gode helseeffekter, og friluftsliv er en viktig kilde til livskvalitet og både fysisk og psykisk helse.

Grønnstrukturer og naturområder nær der folk bor er en viktig forutsetning for friluftsliv. I tillegg er skilting og merking av stier og turruter svært viktig for å tilgjengeliggjøre turområdene. Godt tilrettelagte turstier kan gi bedre folkehelse, på tross av alder, livssituasjon eller økonomi.

Vakkert kulturlandskap – et resultat av aktivt landbruk

I Finnøy og Rennesøy kommunedeler er det et nettverk av turstier i flott kulturlandskap. Dette er områder med høy rekreasjonsverdi som er mye brukt av turgåere. Områdene har fått sin karakter på grunn lang landbrukstradisjon og hold av beitedyr.

At det nå er tilrettelagt for tur og friluftsliv er et resultat av velvillige bønder og grunneiere. Rennesøy og Finnøy kommuner har inngått avtaler om tilrettelegging for friluftsliv med ti års varighet. Dette ønsker direktøren å fortsette med i nåværende Stavanger, da det gir forutsigbarhet for kommunen og brukere av turstiene. De fleste av disse avtalene ble inngått med tilskudd fra regionalt miljøprogram som kompensasjon. Dette tilskuddet har blitt redusert og dekker heller ikke turstier på utmark.

Behov for tilskudd

En har de siste årene sett en økt interesse for friluftsliv i Norge. Spesielt under korona har interessen for turområdene i kommunen vært høy, og en har sett viktigheten av å ha tilgjengelige turområder. En kan forvente at de som har oppdaget turene i kommunen vil fortsette å bruke dem. En kan også forvente at flere folk fra Stavanger by vil kjøre kostnadsfritt gjennom tunnelen til Finnøy, for å se sjøen og oppleve det vakre landskapet.

Økt bruk gir mer slitasje. De mest brukte turområdene ligger i utmark, det gjelder også de utvalgte kulturlandskapene på Rennesøy. Det gis i dag ikke tilskudd til ferdselsårer i utmark, så bortsett fra velvilje fra turgåere er det ingen gevinst for bonden. I en så folkerik kommune som Stavanger, mener direktøren at det er riktig at tilrettelegging i utmark også blir belønnet med kompensasjon.

Til sammen utgjør turstinnettverket ca. 200 000 meter i dag. Direktøren ønsker å få på plass nye turstier, utvide nettverket og få på plass nye avtaler. I dette arbeidet vil tilskudd til grunneiere og bønder være en god ordning og gi kompensasjon.

Lov om friluftsliv (friluftsløven)

Lov om friluftsliv trådte i kraft i 1957. Målet med loven er å sikre allmenhetens rett til ferdsel og opphold i naturen. Loven søker å bevare og fremme friluftsliv som en helsefremmende, trivselsskapende og miljøvennlig fritidsaktivitet.

Friluftsløven skiller mellom ferdsel i innmark og utmark:

Ferdsel i innmark:

«I innmark kan enhver ferdes til fots i den tid marken er frosset eller snølagt, dog ikke i tidsrommet fra 30. april til 14. oktober. Denne ferdselsrett gjelder likevel ikke på gårds plass eller hustomt, inngjerdet hage eller park og annet for særskilt øyemed inngjerdet område hvor allmenhetens vinterferdsel vil være til utilbørlig fortrengsel for eier eller bruker.»

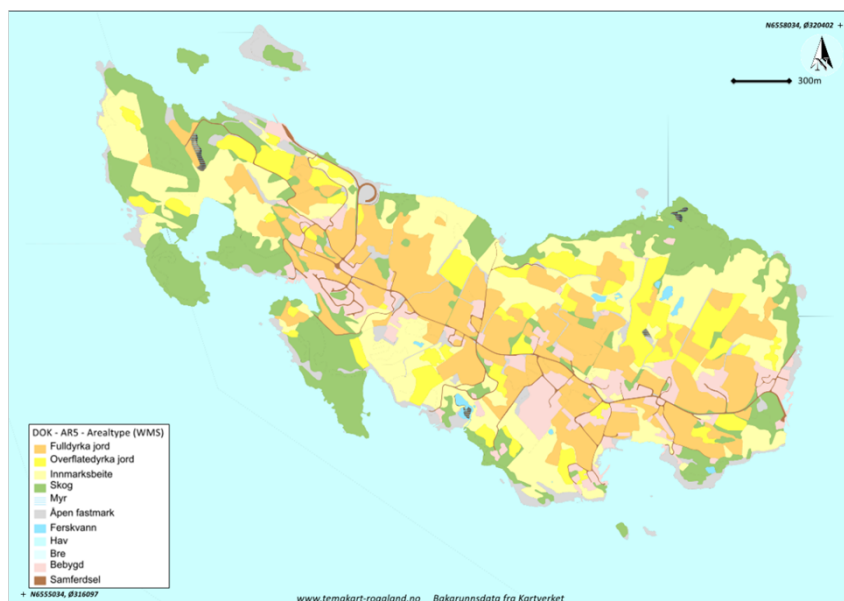
Ferdsel i utmark:

«I utmark kan enhver ferdes til fots hele året, når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet.»

For å skille mellom innmark og utmark bruker kommunen blant annet Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) sitt arealressurskart – AR5. En regner skog, myr og åpen fastmark som utmark, mens innmark regnes som fulldyrket- og overflatedyrket jord og beite.

AR5

NIBIO har laget et detaljert datasett som viser jordkvalitet og dybde over hele landet. Datasettet er et arealressurskart som kalles AR5. AR5 er offentlig tilgjengelig og brukes blant annet til å regne ut produksjonstilskudd – det viser hvor mye fulldyrket- og overflatedyrket jord, skog og beite et gardsbruk har. Eksempel på AR5 fra Talgje vises i figur 1.

Figur 1 viser fordelingen AR5 for Talgje, fargene viser ulike arealtyper. Gule og oransje farger er innmark, grønt, grått og skravert regnes som utmark.

På kartet over Talgje kan en se at det meste av øya regnes som innmark, det er kun de delene som er grå, grønne eller skraverte som regnes som utmark.

Andre tilskuddsordninger

Regionalt miljøprogram (RMP)

Landbruksdirektoratet gir tilskudd for å gjøre miljøtiltak på egen gård eller leiejord. Det er statsforvalteren som administrerer tilskuddet og fastsetter forskrift om regionalt miljøtilskudd i fylket. Hvert tredje år velger statsforvalteren i samarbeid med bondeorganisasjonene ut hvilke tiltak som kan få støtte.

I Regionalt miljøprogram for 2019-2022 ble det satt en foreløpig sats på kr 6 per meter for høy tilrettelegging av tursti på innmark. Det blir ikke gitt tilskudd til tilrettelegging for tursti på utmark, bakgrunnen for dette er at det allerede er tillatt å ferdes i utmark etter friluftsløven.

Det er en tendens at tilskudd til friluftsliv nedprioriteres til fordel for andre tiltak. Der det i 2005 var mulig å bruke tilskuddet fra RMP som en bonus for å inngå avtaler mellom kommunen og grunneier, er nå satsen mye mindre. I 2005 var den foreløpige satsen kr 10 per meter.

I 2020 ble det tildelt kr 567 444,- til turstier i Stavanger kommune fra RMP.

Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) handler om å gjennomføre miljøtiltak utover det som forventes av vanlig jordbruksdrift. Formålet med SMIL er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket. Her er det kommunen som lager en strategi, den behandles politisk og gir en oversikt over hvilke tiltak det kan gis støtte til. For turstier gis det støtte via SMIL til for eksempel gjerdekløyvere, skilt eller porter.

Utvalgte kulturlandskap (UKL)

På Rennesøy er Hodne - Sel, Helland - Bø og Austbø heia valgt ut som utvalgte kulturlandskap av nasjonal verdi. Landskapene er valgt ut fordi de er særegne jordbrukslandskap med store biologiske og kulturhistoriske verdier, skapt av mennesker i samspill med naturen gjennom generasjoner. Særpreget blir tatt vare på gjennom fortsatt drift, skjøtsel og vedlikehold av områder over hele landet. Støtte fra myndighetene skal

bidra til at disse verdiene blir med oss inn i framtida. Det kan søkes tilskudd til tilrettelegging for ferdsel og friluftsliv som en engangssum, det er ikke en ordning som gir årlig støtte til drift og vedlikehold – eller kompensasjon ulempe.

Søknadsprosess og vilkår

For at flest mulig skal kunne benytte seg av ordningen ønsker direktøren å gjøre søknadsprosessen enklest mulig. En vil ha god informasjon og et elektronisk søknadsskjema på kommunens nettside som ligner på RMP-ordningen. En vil sette fristen samtidig som søknadsfristen for RMP og produksjonstilskudd. Hensikten med dette er at det skal være lettere å huske datoen.

Forslaget til vilkår for tilskuddsordningen er utarbeidet i samarbeid med landbruks- og havbrukskontoret. Idrett og utemiljø vil håndtere tilskuddsordningen, og tildeling vil skje administrativt. Det vil være et tett samarbeid med landbruks- og havbrukskontoret. De vil også være behjelpelige med å gjøre tilskuddsordningen kjent for grunneiere og bønder.

For å sikre at tilskuddet går til riktig formål vil direktøren sette følgende vilkår:

- Søker må ha inngått avtale med kommunen med minimum 10 års varighet.
- Turstien skal være godt merka og eventuelt skilta i terrenget.
- Turstien skal være åpen og tilgjengelig.
- Turstien skal være merka av på et kart som er lett tilgjengelig for befolkningen. Kart og turbeskrivelse skal kunne legges ut på kommunens nettsider.
- Tilskuddet gjelder tilrettelegging på innmark og utmark, men utmark vil bli prioritert. For innmark kan det i tillegg søkes tilskudd via RMP.
- Det må søkes hvert år og det gis årlig tilskudd, der foreløpig sats er kr 4 per meter. Satsen er satt ut fra disponibel økonomisk ramme og antall meter turstier i kommunen.

Allemannsretten påvirkes ikke av dette tilskuddet. Porter/gjerdeklyvere/parkeringsplasser er ikke inkludert i dette tilskuddet, men avtales særskilt med kommunen. Kommunen har ansvaret for at det informeres godt om hensynsfull ferdsel og båndtvang.

Søknadsfrist vil være samtidig som RMP og produksjonstilskudd, 15. oktober.

Leidulf Skjørestad
direktør

Kurt Idland
kommunalsjef

Anine Bang Larsen
saksbehandler

Vedlegg:

Vedlegg 1 - Avtale mellom grunneigar og Stavanger kommune om tursti_nynorsk

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.